

บทความวิจัย

วิเคราะห์การใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลระหว่างประเทศ
สมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้หลักปฏิบัติ
ทางกฎหมาย*

An Analysis of the Exercise of Social Security Rights in the Case of
Medical Treatment among member states of the Association of
Southeast Asian Nations Under the Legal Practice

ภูวิชชญา เหลืองธีรกุล¹

Poohwidchachaya Lueangterakul²

สำนักงานอัยการสูงสุด เลขที่ 51 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

Office of the Attorney General 51 Ratchadaphisek Rd.

Jomphol Jatujak Bangkok 10900

* Corresponding author E-mail: foinyoi@hotmail.com

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิจัย เรื่อง วิเคราะห์การใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ภายใต้หลักปฏิบัติทางกฎหมาย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ. 2564

¹ นางสาวภูวิชชญา เหลืองธีรกุล นักศึกษาปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² MissPoohwidchachaya Lueangterakul LL.D. Student, School of Law, National Institute of Development Administration

วริยา ล้าเลิศ³Wariya Lamlert⁴

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เลขที่ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

National Institute of Development Administration 148 Seri Thai Rd.
Khlong Chan, Bang Kapi Bangkok 10240

E-mail: starboom14@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 4 มิถุนายน 2564 วันที่แก้ไขบทความ : 17 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับ : 23 สิงหาคม 2564 วันที่เผยแพร่ : 30 ธันวาคม 2564

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริยา ล้าเลิศ คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

⁴ Assistant Professor Dr. Wariya Lamlert, School of Law, National Institute of Development Administration

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงสิทธิประกันสังคมที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานตามหลักสิทธิมนุษยชน อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ โดยมุ่งศึกษาสิทธิประกันสังคมของผู้ประกันตนเกี่ยวกับสิทธิในการรักษาพยาบาล ตามกฎหมายของสมาชิกประเทศสมาชิกประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เปรียบเทียบกับประชาคมยุโรป สหภาพยุโรป ราชอาณาจักรนอร์เวย์ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยศึกษาสิทธิประกันสังคม การใช้สิทธิ การจัดเก็บเงินสมทบ และการเรียกประโยชน์ทดแทนคืนจากประเทศที่ใช้สิทธิ และนำมาเป็นต้นแบบ เพื่อพัฒนาให้ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีข้อตกลง ความร่วมมือ หรือสนธิสัญญา เกี่ยวกับการใช้สิทธิประกันสังคมระหว่างประเทศสมาชิกในกรณีรักษาพยาบาล

เมื่อศึกษาจึงพบว่า ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ไม่นุญาตให้แรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคม กรณีรักษาพยาบาลในประเทศสมาชิกที่แรงงานมีฝีมือหรือมีวิชาชีพเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงาน แม้ว่าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จนมีการออกความร่วมมือว่าด้วยการค้าบริการและข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติของนักวิชาชีพอาเซียน (Mutual Recognition Arrangement) แต่ไม่มีการตรากฎหมายเพื่อรองรับการใช้สิทธิประกันสังคม กรณีรักษาพยาบาลของแรงงานมีฝีมือหรือมีวิชาชีพที่เคลื่อนย้ายไปทำงาน

ดังนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างด้าวที่เคลื่อนย้ายไปทำงานยังประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสมาชิกที่มีความพร้อมรับแรงงานที่เคลื่อนย้ายไปทำงานและมีความพร้อมให้แรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคม กรณีรักษาพยาบาลได้ ควรจัดทำข้อตกลง ความร่วมมือ หรือสนธิสัญญา โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะต้นจัดทำข้อตกลง ความร่วมมือ สนธิสัญญาแบบทวิภาคี ระยะปลายจัดทำความตกลงกลาง เพื่อบังคับใช้กับประเทศสมาชิกทุกประเทศ

คำสำคัญ: การใช้สิทธิประกันสังคม, เคลื่อนย้ายแรงงาน, รักษาพยาบาล, อาเซียน

Abstract

This analysis journal has a purpose to study Social Security Rights which is basic rights of labour as human rights under The International Labour Organization Convention. It typically aims to study social security rights of the insured in case of medical treatment under the law enforced among member states of the association of Southeast Asian Nations by comparing to European Community, European Union, Kingdom of Norway, and the French Republic divided into 4 parts 1. What are social security rights 2. The ways to exercise the rights 3. Subsidy collection and 4. Reclamation of benefits from the states exercising the rights. After studying it all, member states of the association of Southeast Asian Nations can bring all of the knowledge above into a model to develop all of the member states to have agreements, cooperation, and treaties related to the exercise of social security rights in case of medical treatment among their own member states.

The study found that member states of the association of Southeast Asian Nations have not allowed migrant workers to exercise social security rights in case of medical treatment in the member states in which skilled workers and professional workers moved to work. Although the association of Southeast Asian Nations established ASEAN Economic Community and it led to the ASEAN framework on agreement of services and mutual recognition arrangement, they have never legislated the law for skilled workers and professional workers moving to the states to support their exercise of social security rights in case of medical treatment.

Therefore, in order to protect the rights of migrant workers who move to member states of the association of Southeast Asian Nations, the member states who are ready to receive migrant workers to work in their states and ready to allow migrant workers to exercise social security rights in case of medical treatment should make agreements, cooperation, and treaties by dividing it into 2 phrases. In the beginning, agreements, cooperation, and bilateral treaties are required. After that, it shall be common agreements to enforce to all member states

Key words: Social security, Migrant workers, Medical care, ASEAN

ความนำ

ประกันสังคมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำคัญที่มีการยอมรับและรับรองว่าเป็นสิทธิของแรงงานทุกคน⁵ ดังที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) แห่งสหประชาชาติและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights หรือ ICESCR) กล่าวว่า สิทธิประกันสังคมเป็นสิทธิของแรงงานทุกคน ซึ่งต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภาค 3 ข้อ 9 กำหนดให้ประเทศภาคีต้องยอมรับและรับรองสิทธิประกันสังคมของทุกคน รวมถึงสวัสดิการทางสังคม สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจและมีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกัน เริ่มจากการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพหรือแรงงาน

⁵ A.I.Ogus,B.C.L.,M.A., *The Law of Social Security*, (London: Butterworths, 1978),

มีฝีมือ ภายใต้ข้อตกลงการค้าบริการและข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติของ นักวิชาชีพอาเซียน (Mutual Recognition Arrangement) ที่ให้แรงงานมีฝีมือเคลื่อนย้าย ไปทำงานระหว่างประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแม้จะมีความร่วมมือการค้าบริการ และข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติของ นักวิชาชีพอาเซียนแต่ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่มี การให้สิทธิแรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคมของประเทศตนได้ เพราะไม่มีการบัญญัติ กฎหมาย สนธิสัญญา หรือความตกลงขึ้นเพื่อรับรองสิทธิของแรงงานต่างด้าว โดยประเทศ สมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีระบบประกันสังคมและกองทุนสำรอง เลี้ยงชีพที่ให้ความคุ้มครองแรงงานแตกต่างกันออกไปแต่มีประโยชน์ทดแทนที่เหมือนกัน คือ สิทธิในการรักษาพยาบาลอันเป็นปัจจัยพื้นฐานของแรงงานทุกประเทศ แต่ไม่มีการให้สิทธิ แก่แรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้าไปทำงานยังประเทศต้นทางใช้สิทธิประกันสังคมกรณี รักษาพยาบาลได้ แม้ทุกประเทศในสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความ คุ้มครองกรณีรักษาพยาบาลแก่แรงงานตามสิทธิประกันสังคมในประเทศตน

การตรากฎหมาย ความตกลง หรือความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสมาคม ประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้ความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ให้แรงงานสามารถใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลในประเทศสมาชิกที่แรงงาน เข้าไปทำงานภายในประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้ง 10 ประเทศสามารถศึกษาจากประชาคมยุโรปที่มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป และส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิก รวมถึงประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศ สมาชิกจึงได้เริ่มทำความตกลงหรือความร่วมมือการใช้สิทธิระหว่างประเทศสมาชิก จนนำไปสู่การออกข้อกำหนดความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเกี่ยวกับประกันสังคม เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกัน โดยผู้เขียนทำการศึกษา ความร่วมมือการใช้สิทธิประกันสังคมระหว่างประเทศกรณีรักษาพยาบาลเพื่อใช้เป็น ต้นแบบในการทำความร่วมมือการใช้สิทธิระหว่างประเทศกรณีรักษาพยาบาลระหว่าง ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังต่อไปนี้

การใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปและสหภาพยุโรป

การใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเริ่มขึ้นตั้งแต่มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป มีการแก้ไขปรับปรุงให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวที่เคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิกใช้สิทธิได้ โดยมีการตราข้อบังคับเพื่อใช้บังคับแก่ประเทศสมาชิก ได้แก่

1. ข้อบังคับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเลขที่ 1408/1971 และข้อบังคับเพื่อบังคับใช้ข้อบังคับเลขที่ 1408/1971 ด้วยข้อบังคับเลขที่ 574/1972 เป็นการใช้อ้างอิงเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ และการบริหารจัดการข้อบังคับเลขที่ 1408/1971 ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวที่พักอาศัยอยู่นอกประเทศที่แรงงานมิได้สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน กล่าวคือ ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวที่พักอาศัยอยู่นอกประเทศที่แรงงานมิได้สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนสามารถใช้สิทธิได้ตามความเหมาะสมในประเทศที่ตนพักอาศัยโดยสามารถใช้สิทธิในประเทศสมาชิกที่ตนพำนักอยู่เสมือนกับประเทศต้นทางที่ตนสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนได้⁶ ซึ่งการใช้สิทธิการรักษาพยาบาลนั้นถูกบัญญัติไว้ในข้อ 18-36 ผู้ประกันตนและครอบครัวไม่ว่าจะเป็นแรงงานและครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาพำนักอยู่ในประเทศที่ตนสมัครเป็นผู้ประกันตน หรือมีการโอนย้ายสิทธิประกันสังคมมาจากประเทศอื่นจะได้รับประโยชน์ทดแทนเช่นเดียวกันตามกฎหมายของประเทศนั้นเสมือนคนในประเทศนั้น ถึงแม้ว่าสิทธินั้นจะเกิดก่อนที่จะย้ายมาก็ตาม⁷ นอกจากนี้ข้อบังคับยังให้สิทธิแก่แรงงานกรณีพำนักอยู่ประเทศอื่นนอกประเทศที่ตนสมัครเป็นผู้ประกันตน หากเจ็บป่วยสามารถไปรับการรักษาโดยการยืมหรือส่งต่อไปยังประเทศสมาชิกอื่น หรือ

⁶ Mark Levin and Kenichi Hirose, Coordination of Social Security System in the European Union, Geneva: International Labour Organization, 2010, 1.

⁷ Regulation (European Economic Community (EEC)) No 1408/71, article 21-22.

ต้องส่งตัวไปประเทศอื่น เพื่อให้ได้รับการรักษาที่เหมาะสม แต่แรงงานที่จะได้รับประโยชน์ ต้องเป็นผู้ประกันตนที่เข้าเงื่อนไขด้วย

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสหภาพยุโรป รัฐสภาของสหภาพยุโรปมีการตราข้อบังคับ ประกันสังคมที่พัฒนาจากข้อบังคับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป⁸ โดยข้อบังคับประกันสังคม ทั้งสองฉบับมีสภาพบังคับที่รัฐสมาชิกต้องปฏิบัติตาม และต้องตรากฎหมายภายใน ให้สอดคล้องกับข้อบังคับด้วย ดังนั้น ข้อบังคับเกี่ยวกับประกันสังคมทั้งสองฉบับจึงมีผล บังคับใช้กับประเทศสมาชิกให้แรงงานต่างด้าวที่เคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ไม่ได้ สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนได้รับสิทธิประกันสังคมเช่นเดียวกับแรงงานที่อยู่ในประเทศ ตนด้วย และต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เมื่อแรงงาน เคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป แรงงานนั้นต้องได้รับสิทธิ ประกันสังคมตามข้อบังคับเลขที่ 883/2004 และ 987/2009 โดยสิทธิประกันสังคม ที่สำคัญที่สุดของแรงงาน คือ สิทธิในการรักษาพยาบาลที่ประเทศสมาชิกต้องให้แก่แรงงาน ที่เคลื่อนย้ายไปทำงานในประเทศตน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติตามอำนาจในข้อบังคับ เลขที่ 883/2004 ข้อ 71 และข้อ 25 จึงได้มีการออกแบบหลักเกณฑ์การใช้สิทธิ รักษาพยาบาลหรือการรับบริการทางการแพทย์ของแรงงานที่พำนักอาศัยอยู่ที่ประเทศอื่น นอกจากประเทศที่ตนเป็นผู้ประกันตน⁹ ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการบริหารสูงสุด ตามข้อบังคับเลขที่ 883/2004 ที่ S1-S3 โดยผู้ประกันตนสามารถใช้สิทธิรักษาพยาบาล

⁸ ข้อบังคับเลขที่ 883/2004 (REGULATION (EC) No.883/2004 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 29 April 2004)

ข้อบังคับเลขที่ 987/2009 เพื่อบังคับใช้ข้อบังคับเลขที่ 883/2004 (Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 coordination of social security systems)

⁹ Slavina Spasova, Denis Bouget and Bart Vanhercke, (Sick pay and sickness benefit schemes in the European Union, 2016), 7.

ในประเทศสมาชิกอื่นได้ด้วยการใช้บัตรประกันสุขภาพยุโรป EHIC (European Health Insurance Card) ที่แรงงานจะได้รับก่อนออกเดินทางจากประเทศที่สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน และนำไปใช้ยังประเทศที่ต้องการรักษาพยาบาล โดยไม่ต้องสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาล หรือหากต้องสำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาล แรงงานก็สามารถเบิกคืนจากประเทศที่พักอาศัยอยู่ได้เลย ผ่านหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบการใช้บัตร EHIC¹⁰ ทั้งการรักษาพยาบาลแรงงานต่างด้าวสามารถเข้ารับการรักษาได้ทั้งกรณีฉุกเฉิน หรือการเจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง และมีสิทธิรับยาตามที่จำเป็นด้วย ซึ่งการใช้สิทธิประกันสังคมระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะข้อบังคับเลขที่ 883/2004 และข้อบังคับเลขที่ 987/2009 กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารสูงสุดที่มีคณะกรรมการการเข้าถึงข้อมูลและคณะกรรมการตรวจสอบกำกับดูแลให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามข้อบังคับทั้งสองฉบับ รวมถึงมีการตรวจสอบการใช้ข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเบิกจ่าย การทำบัญชีและการเรียกร้องเงินคืนตามสิทธิประกันสังคมอย่างเป็นระบบ¹¹

นอกจากการศึกษากฎหมายประกันสังคมของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปและสหภาพยุโรปแล้ว ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายประกันสังคมของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานที่เป็นคนชาติและอนุญาตให้แรงงานประเทศสมาชิกสามารถใช้สิทธิรักษาพยาบาลในประเทศได้ ดังต่อไปนี้

¹⁰ Decision No S1 of 12 June 2009 Concerning the European Health Insurance Card in (REGULATION (EC) No.883/2004 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 29 April 2004)

¹¹ Gabriela Pikorova, DECISION No S3 of 12 June 2009 defining the benefits covered by Articles 19(1) and 27(1) of Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council and Article 25(A)(3) of Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council p. C106/40.

ข้อตกลงการใช้สิทธิประกันสังคมของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การให้ความคุ้มครองประกันสังคมแก่แรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้เป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้น เหมือนกับข้อบังคับของสหภาพยุโรปแต่การจัดเก็บเงินสมทบของแรงงานต่างด้าวขึ้นอยู่กับความตกลงระหว่างประเทศของแรงงานต่างด้าวที่มีกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส ในกรณีมีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือข้อตกลงระหว่างสาธารณรัฐฝรั่งเศสกับประเทศปลายทางในเรื่องประกันสุขภาพ การจ่ายเงินสมทบให้จ่ายเฉพาะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสเท่านั้น¹² กรณีไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศหรือข้อตกลงระหว่างสาธารณรัฐฝรั่งเศสกับประเทศปลายทางในเรื่องประกันสุขภาพ นายจ้างจะต้องจ่ายเงินสมทบในทั้งสองประเทศ และนายจ้างจะมอบเอกสารรับรองการใช้สิทธิประกันสุขภาพของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้กับลูกจ้าง ซึ่งเอกสารดังกล่าวออกโดยสถาบันสุขภาพประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเมื่อลูกจ้างกลับมาทำงานยังสาธารณรัฐฝรั่งเศสตามเดิม ลูกจ้างและครอบครัวมีสิทธิในประกันสุขภาพแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสเสมือนว่าพักอาศัยในสาธารณรัฐฝรั่งเศสตลอดมา¹³

ข้อตกลงการใช้สิทธิประกันสังคมของราชอาณาจักรนอร์เวย์

ราชอาณาจักรนอร์เวย์เป็นประเทศที่ไม่ใช่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป แต่มีการจัดทำความร่วมมือประกันสังคมระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป เพราะถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานในประเทศสมาชิกควรได้รับ และไม่จำกัดอยู่แค่การใช้สิทธิในประเทศตนเอง แต่ยังให้สิทธิแก่แรงงานต่างด้าวที่เคลื่อนย้ายไปทำงานยังประเทศสมาชิกอื่นหรือประเทศอื่นที่มีความตกลงร่วมกัน ในรูปสนธิสัญญาแบบทวิภาคีระหว่างสอง

¹² Assurance maladie d'un Francais vivant a l'etranger/service-public.fr <https://www.editions-tissot.fr/droit-travail/content> (accessed March 28, 2020).

¹³ เรื่องเดียวกัน

ประเทศรวมทั้งมีข้อตกลงในระดับพหุภาคีที่มีหลายประเทศเป็นคู่สัญญาด้วย¹⁴ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้ทำงานเป็นแรงงานถาวรในนอร์เวย์หรืออยู่ในคาบสมุทรนอร์เวย์ ในเกาะสفالบาร์ (Svalbard) เกาะยานไมเอน (Jan Mayen) และพลเมืองจากกลุ่มประเทศเขตเศรษฐกิจยุโรป (Europe Economic Area) มีเงื่อนไขการเกิดสิทธิ เมื่อแรงงานทำงานมาแล้วหรือประกอบอาชีพอิสระมาแล้ว 14 วัน โดยประโยชน์ทดแทนบริการด้านการแพทย์ของแรงงาน คือ กองทุนประกันสังคมจะทำการเบิกเงินคืนให้บางส่วนหรือทั้งหมดหรือให้บริการทางการแพทย์โดยสถานพยาบาลภายใต้ข้อตกลงกับกองทุนรวมทั้งส่วนของค่าธรรมเนียมของแพทย์ให้การรักษาพยาบาลฟรีสำหรับสถานพยาบาลของรัฐ คนไข้จ่ายร้อยละ 36 ของค่าใช้จ่ายสำหรับค่ายาตามบัญชียาหลัก บริการห้องแล็บ ค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยรวมไปถึงบุตรอายุ 7-16 ปี มีการยกเว้นสำหรับโรคพิเศษ ครอบคลุมถึงประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยในอัตราร้อยละร้อยละของรายได้ที่ครอบคลุมจ่ายตั้งแต่วันแรกของการไร้สมรรถภาพถึง 52 สัปดาห์ ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพหรือบ้านญาติพยาบาล ส่วนชาวต่างชาติในราชอาณาจักรนอร์เวย์และชาวนอร์เวย์ที่พำนักอาศัยในต่างประเทศจะได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกันโดยสามารถเบิกคืนจากสำนักงานได้ แต่ต้องพำนักอาศัยในต่างประเทศอย่างน้อยหกเดือน อย่างไรก็ตามชาวนอร์เวย์ที่ทำงานในต่างประเทศต้องจ่ายเงินสมทบเข้าสำนักงานประกันสังคมเพื่อผู้พำนักอาศัยในต่างประเทศ (National Office for Social Insurance Abroad หรือ FFU) เป็นไปตามกฎหมายประกันสังคมแห่งชาติ ข้อตกลงทวิภาคีการประกันสังคม และข้อตกลงพหุภาคีการประกันสังคม¹⁵

¹⁴ ระบบความมั่นคงทางสังคมของทวีปยุโรป, (สำนักงานประกันสังคม: ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กองแผนงานและสารสนเทศ, มีนาคม 2547), 93-104.

¹⁵ รายงานการศึกษาดูงานของคณะกรรมการประกันสังคม ณ ราชอาณาจักรนอร์เวย์ ระหว่างวันที่ 10-17 กันยายน 2548 เรื่องการประกันสังคมและการคุ้มครองชาวต่างชาติที่อาศัยในราชอาณาจักรนอร์เวย์และชาวนอร์เวย์ที่เดินทางไปทำงาน ณ ต่างประเทศ, กองแผนงานและสารสนเทศ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน, 14-15.

เมื่อศึกษากฎหมายประกันสังคมของประชาคมเศรษฐกิจยุโรปจนถึงสหภาพยุโรป สาธารณรัฐฝรั่งเศสและราชอาณาจักรนอร์เวย์เห็นได้ว่าการใช้สิทธิประกันสังคมระหว่างประเทศสมาชิกด้านการรักษาพยาบาลมีประโยชน์ต่อแรงงานอย่างมาก ผู้เขียนจึงนำมาศึกษาเพื่อใช้กับประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยรูปแบบการประกันสังคม มีดังนี้

รูปแบบการประกันสังคมของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีรูปแบบประกันสังคมและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ดังนี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹⁶ มีโครงการประกันสังคม 8 สาขา ได้แก่ การรักษาพยาบาล ชราภาพ ทูพพลภาพ อุบัติการะ ผู้อยู่ในอุบัติเหตุ ตาย คลอดบุตร ว่างงาน และประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน ประเทศไทยมีโครงการประกันสังคม 7 สาขา ได้แก่ การรักษาพยาบาล ชราภาพ ทูพพลภาพ อุบัติการะผู้อยู่ในอุบัติเหตุ ตาย คลอดบุตร ว่างงาน¹⁷ ส่วนความคุ้มครองเกี่ยวกับประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานอยู่ภายใต้กองทุนเงินทดแทน สำหรับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์¹⁸และสาธารณรัฐสิงคโปร์¹⁹ มีโครงการประกันสังคม 6 สาขา ได้แก่ การรักษาพยาบาล ชราภาพ ทูพพลภาพ ตาย คลอดบุตร และประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

¹⁶ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, มาตรา 9.

¹⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533, มาตรา 54.

¹⁸ Republic Act No.1161 June 18, 1954 “Social Security Law”.

¹⁹ The Statutes of the Republic of Singapore Central Provident Fund Act (Chapter 36)

จากการทำงาน ส่วนประเทศเนการาบรูไน ดารุสซาลาม²⁰ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย²¹ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม²² สหภาพเมียนมา²³ และสหพันธรัฐมาเลเซีย²⁴ มีโครงการเกี่ยวกับประกันสังคม 5 สาขาแตกต่างกันไป ได้แก่ การรักษาพยาบาล ชราภาพ ทูพพลภาพ สงเคราะห์ครอบครัว และประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีความคุ้มครองตลอดบุตร และเปลี่ยนจากชราภาพ และทูพพลภาพเป็นความคุ้มครองหลังเกษียณ และสหภาพเมียนมาไม่มีความคุ้มครองชราภาพ แต่มีความคุ้มครองว่างงาน และราชอาณาจักรกัมพูชา²⁵ มีโครงการเกี่ยวกับประกันสังคม 4 สาขา ได้แก่ การรักษาพยาบาล บำนาญ ว่างงาน และประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยแต่ละประเทศมีรูปแบบของการคุ้มครองแรงงานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเทศที่ใช้ระบบประกันสังคมทั้งหมด 8 ประเทศ ได้แก่ ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย สหภาพเมียนมา อินโดนีเซีย กัมพูชา และเวียดนาม ประเทศที่ใช้ระบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมี 2 ประเทศ ได้แก่ บรูไน และสิงคโปร์ และประเทศที่มีทั้งสองระบบมี 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ทั้งประเทศบรูไน และประเทศไทยยังมีระบบคุ้มครองประชาชนทุกคนในด้านการรักษาพยาบาลด้วย นอกจากนี้มีเพียง 4 ประเทศที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวในประเทศนั้นมีประกันสังคมได้ ได้แก่ ประเทศไทย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสหพันธรัฐมาเลเซีย ซึ่งแม้ทั้ง 4 ประเทศจะอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวในประเทศตนสามารถอยู่ในระบบ

²⁰ Laws of Brunei Chapter 167 Employee Trust Part 3, article 17.

²¹ Law of the Republic of Indonesia Number 40 of 2004 concerning the National Social Security System, article 11.

²² Vietnam Law on Social Insurance, 2014 article 3.

²³ Myanmar The Social Security Law, 2012 article 13.

²⁴ Laws of Malaysia Act 4 Employees Social Security Act, 1969.

²⁵ Cambodia Law on Social Security Schemes, 2019 article 5-8.

ประกันสังคมได้ แต่ก็มีเพียงเฉพาะสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ที่ให้ความคุ้มครองคนชาติฟิลิปปินส์ที่ทำงานในต่างประเทศด้วย²⁶

วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงระบบประกันสังคมของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเปรียบเทียบกับกรให้ความร่วมมือด้านประกันสังคมระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เมื่อความคุ้มครองประกันสังคมของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความแตกต่างกันและไม่สอดคล้องร่วมให้แรงงานวิชาชีพหรือแรงงานมีฝีมือที่เป็นแรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคมในประเทศสมาชิกได้ส่งผลกระทบต่อกรเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีที่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต้องการให้เกิดขึ้น เพราะผู้ประกันตนไม่สามารถใช้สิทธิประกันสังคมจากประเทศต้นทางที่ตนเป็นผู้ประกันตนในประเทศปลายทางที่เคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานได้ แม้เป็นสิทธิรักษาพยาบาลที่เป็นสิทธิพื้นฐานของแรงงานทุกคน โดยหากผู้ประกันตนหรือแรงงานประสงค์จะได้รับความคุ้มครองต้องสมัครเป็นผู้ประกันตน เมื่อเดินทางไปทำงานในประเทศอื่นด้วย ทั้งขณะที่ตนเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้ว ก่อให้เกิดความซับซ้อนในการจ่ายเงินสมทบ ชัดกับหลักสิทธิมนุษยชน แตกต่างจากสหภาพยุโรป สาธารณรัฐฝรั่งเศส และราชอาณาจักรนอร์เวย์ ที่มีกฎหมายและหลักเกณฑ์รับรองให้แรงงานต่างด้าวสามารถใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลในประเทศที่แรงงานเดินทางเข้าไปทำงานได้ โดยไม่ต้องสมัครเป็นผู้ประกันตนอีก โดยการให้สิทธิประกันสังคมที่แรงงานได้รับจากข้อกำหนดความร่วมมือด้านประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลของสหภาพยุโรปเป็นการออกข้อกำหนดเป็นกฎหมายกลางให้ทุกประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามอย่างเท่าเทียม โดยความร่วมมือการใช้สิทธิประกันสังคมที่ควรนำมาประยุกต์และเป็นต้นแบบใช้กับสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ข้อบังคับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเลขที่ 1408/1971 และตรา

²⁶ สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์, “ประกันสังคมในอาเซียนกับไทย,” หนังสือพิมพ์มติชน <https://tdri.or.th/2014/02/social-security-in-thailand-and-asean/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2557).

ข้อบังคับเพื่อบังคับใช้ข้อบังคับเลขที่ 1408/1971 ด้วยข้อบังคับเลขที่ 574/1972 เป็นการใช้ข้อบังคับเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ และการบริหารจัดการ กล่าวคือ ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานต่างด้าวที่พำนักอาศัยอยู่นอกประเทศที่แรงงานมิได้สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน สามารถใช้สิทธิได้ตามความเหมาะสมในประเทศที่ตนพำนักอาศัย โดยสามารถใช้สิทธิในประเทศสมาชิกที่ตนพำนักอยู่เสมือนกับประเทศต้นทางที่ตนสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนได้ไม่ว่าจะเป็นแรงงานและครอบครัวที่ย้ายถิ่นมาพำนักอยู่ในประเทศที่ตนสมัครเป็นผู้ประกันตน หรือมีการโอนย้ายสิทธิประกันสังคมมาจากประเทศอื่นจะได้รับประโยชน์ทดแทนเช่นเดียวกันตามกฎหมายของประเทศนั้น เสมือนคนในประเทศนั้น ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์กลางของการใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลของผู้ประกันตนที่เป็นประเทศสมาชิกได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมและบังคับใช้ได้จริง และต่อมาหากข้อบังคับกลางที่ตราขึ้นใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สหประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรพัฒนาข้อบังคับกลางโดยนำข้อบังคับเลขที่ 883/2004 และข้อบังคับเลขที่ 987/2009 มาเป็นต้นแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สิทธิรักษาพยาบาลของแรงงานต่างด้าวผ่านการใช้บัตร European Health Insurance Card (EHIC) ที่สามารถบังคับใช้ได้จริงและเป็นรูปธรรมมากที่สุด ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสและราชอาณาจักรนอร์เวย์ก็ได้มีข้อตกลงแบบทวิภาคีที่ให้แรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลได้ หากเป็นแรงงานของประเทศคู่สัญญาซึ่งเป็นรูปแบบข้อตกลงที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ควรนำมาเป็นต้นแบบในการให้แรงงานต่างด้าวที่มีวิชาชีพหรือฝีมือได้ใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาลในประเทศที่ตนเดินทางเข้าไปทำงานสอดคล้องกับหลักกฎบัตรสหประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ข้อ 21 ที่เรียกว่า ASEAN minus x²⁷ และข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัติวิชาชีพอาเซียน

²⁷กฎบัตรสหประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ข้อ 21.

บทส่งท้าย

สรุปได้ว่าเมื่อศึกษาถึงความร่วมมือการใช้สิทธิประกันสังคม ระหว่างประเทศ สมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีรักษาพยาบาลนั้น ปรากฏว่า ประเทศสมาชิกมีความคุ้มครองประกันสังคม หรือกองทุนสำรองเลี้ยงชีพให้แก่แรงงาน ที่ทำงานภายในประเทศตน รวมทั้งแรงงานต่างด้าว แต่ไม่อนุญาตให้นำสิทธิประกันสังคม ของประเทศตนไปใช้ในประเทศสมาชิกที่มีการเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงานได้ แม้สมาคม ประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ มีสมาคมประกันสังคม อาเซียนแต่ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนไม่มีความร่วมมือด้านประกันสังคม ภายใน ประชาคมอย่างเป็นรูปธรรมอย่าง เช่น สหภาพยุโรป เป็นต้น รวมทั้งไม่มีความตกลงหรือ สนธิสัญญาใด ๆ ที่ให้แรงงานต่างด้าวใช้สิทธิประกันสังคมของประเทศตนระหว่างประเทศ สมาชิกได้จึงเป็นข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกตาม วัตถุประสงค์ของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อเสนอแนะ

ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องจัดทำรูปแบบ ของความตกลงหรือความร่วมมือนั้นควรแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ความร่วมมือหรือความตกลงการใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาล ระหว่างประเทศ ในระยะต้นใช้รูปแบบสนธิสัญญาแบบทวิภาคีหรือพหุภาคีกับประเทศ ที่มีความพร้อมในด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีวิชาชีพต่อกันก่อนเพื่อให้เกิดรูปแบบ หลักการ ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและใช้บังคับได้จริง

2. ความร่วมมือหรือความตกลงการใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาล ระหว่างประเทศสมาชิกในระยะปลาย เมื่อมีการทำความตกลงหรือความร่วมมือในระยะ ต้นตามที่กล่าวมาแล้วจนมีหลักเกณฑ์เป็นรูปธรรมและใช้บังคับได้จริง ประเทศสมาชิก ต้องขยายความร่วมมือออกไปให้เป็นความตกลง หรือความร่วมมือกลางให้สอดคล้อง กับความตกลงว่าด้วยการค้าบริการและข้อตกลงยอมรับร่วมในเรื่องคุณสมบัตินักวิชาชีพ อาเซียน

3. หลักการที่ต้องบัญญัติในความร่วมมือหรือความตกลงการใช้สิทธิประกันสังคมกรณีรักษาพยาบาล ได้แก่

3.1 ระยะเวลาการเกิดสิทธิ

โดยประเทศคู่สัญญาก่อนที่จะใช้สิทธิได้ต้องเข้าเป็นสมาชิกและมีระยะเวลาเกิดสิทธิของประเทศที่ตนสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนและประเทศที่ตนจะใช้สิทธิ เพราะเป็นการใช้สิทธิตามความร่วมมือหรือสนธิสัญญาที่จัดทำขึ้น

3.2 อัตราเงินสมทบ

อัตราเงินสมทบที่จัดเก็บต้องเป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่จัดเก็บเงินสมทบโดยเป็นอัตรากว่าปกติ เพื่อทดแทนอัตราเงินสมทบของนายจ้างที่ต้องจัดส่งให้แก่แรงงาน ส่วนของรัฐบาลต้องสนับสนุนเงินสมทบให้แก่ผู้ประกันตนในฐานพลเมืองของประเทศตน

3.3 วิธีการใช้สิทธิ

ผู้ประกันตนที่ต้องการใช้สิทธิรักษาพยาบาลในประเทศคู่สัญญาต้องแจ้งให้สำนักงานประกันสังคมหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทราบก่อนเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร เพื่อให้สำนักงานประกันสังคมจัดทำเอกสารการเดินทางและการรับรองสิทธิของผู้ประกันตน และเมื่อผู้ประกันตนได้เข้าทำงานยังประเทศที่ผู้ประกันตนเคลื่อนย้ายหรือเดินทางไปทำงานผู้ประกันตน ต้องนำเอกสารที่ได้รับไปดำเนินการแจ้งให้กับสำนักงานประกันสังคมหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทราบและออกเอกสารรับรองให้เกิดความคุ้มครองอย่างชัดเจน เพื่อผู้ประกันตนที่จะใช้สิทธิได้ทราบถึงสิทธิของตน

3.4 การเบิกจ่ายเงินระหว่างประเทศคู่สัญญา

ประเทศคู่สัญญาต้องกำหนดหลักเกณฑ์และเอกสารที่จะรับรองสิทธิให้ชัดเจนและระบุถึงชื่อหน่วยงาน สถานที่ติดต่อ และวิธีการติดต่อ เมื่อประเทศต้นทางออกเอกสารรับรองให้แก่ผู้ประกันตน ผู้ประกันตนต้องนำไปแจ้งให้แก่ประเทศคู่สัญญาที่จะใช้สิทธิ ประเทศปลายทางที่ผู้ประกันตนใช้สิทธิ ต้องลงระบบข้อมูลให้แก่ผู้ประกันตน และแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเมื่อมีการใช้สิทธิรักษาพยาบาลโรงพยาบาลที่ให้

การรักษาต้องแจ้งกลับไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบประเทศปลายทางที่มีความตกลงไปทำการเบิกจ่ายจากประเทศคู่สัญญาที่เป็นประเทศที่แรงงานสมัครเป็นผู้ประกันตน โดยประเทศคู่สัญญาสามารถกำหนดระยะเวลาในการเบิกจ่ายเงินคืน หรือหักกลบบัญชีจากอีกประเทศเป็นรายปี รายเดือนได้ตามที่ตกลงกัน

เอกสารอ้างอิง

กฎบัตรสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ข้อ 21.

กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, มาตรา 9. ข้อบังคับเลขที่ 883/2004 (REGULATION (EC) No.883/2004 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 29 April 2004)

ข้อบังคับเลขที่ 987/2009 เพื่อบังคับใช้ข้อบังคับเลขที่ 883/2004 (Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 coordination of social security systems)

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533, มาตรา 54.

ระบบความมั่นคงทางสังคมของทวีปยุโรป. สำนักงานประกันสังคม: ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กองแผนงานและสารสนเทศ, มีนาคม 2547.

รายงานการศึกษาดูงานของคณะกรรมการประกันสังคม ณ ราชอาณาจักรนอร์เวย์ ระหว่างวันที่ 10-17 กันยายน 2548 เรื่องการประกันสังคมและการคุ้มครองชาวต่างชาติที่อาศัยในราชอาณาจักรนอร์เวย์และชาวนอร์เวย์ที่เดินทางไปทำงาน ณ ต่างประเทศ, กองแผนงานและสารสนเทศ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน.

สรารุช ไพฑูรย์พงษ์. “ประกันสังคมในอาเซียนกับไทย.” หนังสือพิมพ์มติชน <https://tdri.or.th/2014/02/social-security-in-thailand-and-asean/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2557).

- A.I.Ogus,B.C.L.,M.A. The Law of Social Security. (London: Butterworths, 1978).
- Assurance maladie d'un Francais vivant a l'etranger/service-public.fr <https://www.editions-tissot.fr/droit-travail/content> (accessed March 28, 2020).
- Assurance maladie d'un Francais vivant a l'etranger/service-public.fr <https://www.editions-tissot.fr/droit-travail/content> (accessed March 28, 2020).
- Cambodia Law on Social Security Schemes, 2019 article 5-8.
- Decision No S1 of 12 June 2009 Concerning the European Health Insurance Card in (REGULATION (EC) No.883/2004 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 29 April 2004)
- Gabriela Pikorova, DECISION No S3 of 12 June 2009 defining the benefits covered by Articles 19(1) and 27(1) of Regulation (EC) No 883/2004 of the European Parliament and of the Council and Article 25(A)(3) of Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council p. C106/40.
- Law of the Republic of Indonesia Number 40 of 2004 concerning the National Social Security System, article 11.
- Laws of Brunei Chapter 167 Employee Trust Part 3, article 17.
- Laws of Malaysia Act 4 Employees Social Security Act, 1969.
- Mark Levin and Kenichi Hirose, Coordination of Social Security System in the European Union, Geneva: International Labour Organization, 2010.
- Myanmar The Social Security Law, 2012 article 13.
- Regulation (European Economic Community (EEC)) No 1408/71, article 21-22.
- Republic Act No.1161 June 18, 1954 “Social Security Law”
- Slavina Spasova,Denis Bouget and Bart Vanhercke, Sick pay and sickness benefit schemes in the European Union, 2016.

The Statutes of the Republic of Singapore Central Provident Fund Act
(Chapter 36).

Vietnam Law on Social Insurance, 2014 article 3.

Reference

Charter of the Association of Southeast Asian Nations, article 21.

European Social Security System. Social Security Office: International Relations Section, Planning and Information Division, March 2004.

Law on Social Security of the Lao People's Democratic Republic, article 9.

Regulation (EC) No 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 coordination of social security systems

Regulation (EC) No.883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004

Sarawuth Paitoonpong."Social Security in ASEAN and Thailand" Matichon newspaper <https://tdri.or.th/2014/02/social-security-in-thailand-and-asean/> (Searched in February 7th 2014).

Social Security Act B.E. 2533 (1990), article 54.

Study visit report of social security board in Kingdom of Norway between September 10th-17th 2005 on Social Security and Protection of Migrant Workers in Norway and Norwegian Expats, Planning and Information Division, Social Security Office, Ministry of Labour.